

JUNGTINIŲ TAUTŲ ORGANIZACIJOS TAIKOS PALAIKYMŲ OPERACIJŲ PLANAVIMAS IR SPRENDIMŲ PRIĖMIMAS

GRAŽVYDAS JASUTIS

Europos Sąjungos monitoringo misija Gruzijoje,
Žmogaus saugumo grupė
El. paštas: grazvydas.jasutis@gmail.com

Šiame straipsnyje įvertinamas Jungtinių Tautų (toliau – JT) integruotų taikos palaikymo operacijų planavimo procesas, kuris formaliai pradėtas 2007 m. Pateikiama informacijos apie vykdomas JT operacijas, JT departamentų ir agentūrų veiklą, susijusią su taikos palaikymu. Detaliai analizuojamas sprendimų priėmimo procesas pagal JT struktūrą. Įvardijamos pagrindinės problemos ir iššūkiai, su kuriais susiduria dabartiniai JT operacijų planuotojai. Visos JT taikos palaikymo operacijos unikalios, ir gana sudėtinga pritaikyti unifikotą modelį pačiam planavimo procesui, todėl straipsnyje apibrėžiant bendrą planavimo modelį, kuris nustato planavimo gaires ir gali būti taikomas lanksčiai, remiamasi JT dokumentais ir dabartine operacijų planavimo patirtimi.

Reikšminiai žodžiai: Jungtinių Tautų Organizacija, taikos palaikymas, operacijos, planavimas.

ĮVADAS

Lietuva yra užsibrėžusi ambicingą tikslą – tapti nenuolatine Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos (JT ST) nare 2014–2015 m. Viena pagrindinių priežasčių – siekis didinti Lietuvos prestižą tarptautinėje arenoje, demonstruoti brandžią užsienio politiką ir prisidėti svarstant su pasaulio taika ir saugumu susijusius klausimus. Siekiant narystės ST, reiktų prisiimti ir tam tikrų įsipareigojimų organizacijos veiklos

sferose. JT labai svarbus yra tarptautinių konfliktų sureguliuavimas ir tam skirtos operacijos. Šiuo metu vyksta 14 taikos palaikymo operacijų ir viena specializuota politinė misija Afganistane, kuriai vadovauja Taikos palaikymo departamentas (angl. *Department of Peacekeeping Operations*, DPKO)¹. Lietuvos akademikai ir praktikai kol kas neatkreipė deramo dėmesio į JT problematiką, nėra išsamesnių tyrimų, kuriuose įvertinamos JT taikos palaikymo operacijos ir jų planavimo procesas.

Šio straipsnio tikslas yra pateikti išsamią JT taikos palaikymo operacijų planavimo ir sprendimų priėmimo proceso analizę. 2007 m. JT pradėjo įgyvendinti Integruotą misijos planavimo procesą (angl. *Integrated Mission Planning Process*, IMPP), kuris turėjo suderinti JT departamentų arba agentūrų darbą ir įdiegti naują integruotą taikos palaikymo operacijų planavimą. Vis dėlto kyla rimtų abejonių dėl naujojo planavimo veiksmingumo reaguojant į susidariusias konfliktines situacijas. Piliietinis karas Sirijoje prasidėjo 2011 m. balandžio mėn., o JT stebėjimo misija buvo galutinai dislokuota tik 2012 m. gegužės 30 d. Tai suponuoja mokslinę problemą, kuri ir analizuojama šiame straipsnyje: operacinis planavimas gali tapti įkaitu valstybių interesų, kurie daro įtaką saugumo situacijai, ir JT operacijų vertė bei prognozės tampa nenuspėjamos. Straipsnio logika grindžiama racionalistine tarptautinių santykių paradigma, kuri padeda nustatyti valstybių santykį su tarptautinėmis organizacijomis. Naudojamos neorealiztų ir neoliberalų konvergencija, nes jie sutaria dėl pagrindinių koncepcinių dalykų – kad valstybės yra pagrindiniai veikėjai, elgiasi racionaliai, ir anarchija veikia jų elgesį tarptautinėje sistemoje. Abi pozityvistinės mokyklos, galinčios tirti socialinius reiškinius remdamasis galios parametrais, sutaria dėl socialinio pasaulio ontologijos bei tyrimo metodologijos ir epistemologijos². Tiriamasis straipsnio objektas – JT planavimo procesas, institucinė sąveika ir darbo pasidalijimas organizacijoje. Straipsnyje iš esmės remiamasi pirminiais šaltiniais, t. y. JT planavimo dokumentais, JT rezoliucijomis, raportais ir vertinimais, straipsnio autoriaus pokalbiais su JT pareigūnais, dirbančiais šioje srityje.

Pirmojoje straipsnio dalyje aptariamos JT taikos palaikymo operacijos ir misijos, kurios vykdomos beveik visuose pasaulio žemynuose. Pateikiama statistinės informacijos apie valstybes, dalyvaujančias operacijose, jų finansinį ir žmogiškųjų išteklių indėlį. Išskiriamos penkios pagrindinės kryptys, kuriomis plėtojamos taikos palaikymo operacijų funkcijos. Antroji straipsnio dalis skiriama integruoto planavimo procesui, t. y. aiškinama, kaip priimamas sprendimas dėl taikos palaikymo operacijos pradžios, kokios agentūros ir institucijos dalyvauja priimant sprendimą dėl mandato, kokios jų funkcijos, įvertinami integruoto planavimo iššūkiai ir perspektyvos. Aptariamas integruotos misijos planavimo vertinimas kitų tarptautinių organizacijų kontekste. Buvo padaryta išvada, kad integruotas planavimas padėjo aiškiai apibrėžti JT institucijų ir agentūrų funkcijas planuojant taikos palaikymo operacijas ir darbo pasidalijimą. Išskirti operacijų planavimo etapai sudaro sąlygas greičiau reaguoti į krizes ir aktyvinti taikos palaikymo pajėgumus, tačiau jie negali paveikti valstybių nacionalinių interesų, kurie daro didelę įtaką sprendimų priėmimo procese.

JUNGTINIŲ TAUTŲ OPERACIJOS IR MISIJOS

Šiuo metu JTO vykdoma 14 taikos palaikymo operacijų ir viena specializuota politinė misija Afganistane, kuriai vadovauja Taikos palaikymo departamentas (angl. *Department of Peacekeeping Operations*, DPKO)³. Atkreiptinas dėmesys į JT operacijų ir misijų apibrėžimus. JT operacijai vadovauja DPKO, ir jo darbuotojų mandatas dažniausiai sietinas su JT Chartijos VII str. Operacijos neišvengiamai apima karinius arba policijos veiksmus. O politinėms misijoms dažniausiai vadovauja JT Politinių reikalų departamentas (angl. *Department of Political Affairs*), kuris užtikrina JT veiklą įvairiais konflikto raidos etapais.

2012 m. gruodžio 30 d. duomenimis, JT taikos palaikymo operacijose dalyvauja apie 115 tūkst. pareigūnų iš 115 valstybių⁴. Operacijos ir misija apima beveik visus pasaulio regionus, tačiau daugumą įsteigtos Viduriniuosiuose Rytuose ir Afrikoje (plačiau žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Jungtinių Tautų operacijų ir misijų sąrašas

Operacijos / misijos santrumpa	Operacijos / misijos pavadinimas	Įsteigimo metai
MINURSO	JT misija dėl referendumo Vakarų Sacharoje	1991
MONUSCO	JT stabilizavimo misija Demokratinėje Kongo Respublikoje	2010
MINUSTAH	JT stabilizavimo misija Haiityje	2004
UNAMA	JT paramos misija Afganistane	2002
UNAMID	JT–Afrikos Sąjungos mišri operacija Darfūre, Sudane	2007
UNDOF	JT pajėgų atskyrimo stebėjimas	1974
UNFICYP	JT taikos palaikymo pajėgos Kipre	1964
UNIFIL	JT laikinosios pajėgos Libane	1978
UNISFA	JT laikinosios saugumo pajėgos Abėjuje	2011
UNMIK	JT laikinoji administracija Kosove	1999
UNMIL	JT misija Liberijoje	2003
UNMISS	JT misija Pietų Sudane	2011
UNMOGIP	JT karinių stebėtojų grupė Indijoje ir Pakistane	1949
UNOCI	JT operacija Dramblio Kaulo Krante	2004
UNTSO	JT paliaubų priežiūros organizacija	1948

Šaltinis. Parengta pagal: <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/current.shtml>.

Per metus taikos palaikymo operacijoms išleidžiama apie 7 mlrd. JAV dolerių. 2010–2012 m. pagrindinę taikos palaikymo biudžeto dalį sudarė įnašai iš JAV (27 proc.), Japonijos (12 proc.), Didžiosios Britanijos (8 proc.), Vokietijos (8 proc.) ir Prancūzijos (7 proc.). O pagrindinės karių siunčiančios valstybės yra Pakistanas (10 707 kariai), Bangladešas (10 615 karių), Indija (8 805 kariai) ir Nigerija (5 815 karių). Nuo 1948 m. JT operacijose žuvo 2 850 pareigūnų. JT taikos palaikymo operacijos funkcijos ir pobūdis nuolat plečiasi, ir šiuo metu būtų galima išskirti penkias pagrindines sritis⁵:

- **Paliaubų susitarimo įgyvendinimas.** Ilgalaikė bei paliaubų susitarimo įgyvendinimo stebėseną vyksta Kipre, Golano aukštumose, Džamu ir Kašmyre, Vakarų Sacharoje. Ilgalaikės misijos kartais net užkerta kelią politiniam sprendimui, kadangi kai kurias konflikto šalis tenkina *status quo*. To pavyzdys – JT misija Vakarų Sacharoje

MINURSO (angl. *United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara*), kuri skirta užtikrinti pereinamajam laikotarpiui, renigiantis referendumui (Vakarų Sacharos gyventojai turėjo pasirinkti nepriklausomybę arba integraciją su Maroku). 2012 m. balandžio 24 d. buvo pratęstas misijos mandatas iki 2013 m. balandžio 30 d. Buvo išplatintas JT GS raportas, kuriame daug dėmesio skiriama žmogaus teisių dimensijai. Maroke buvo įsteigta Nacionalinė žmogaus teisių taryba ir surengti mokymai pabėgėlių stovykloje (koordinuojant su Nepriklausomybės frontu POLISARIO (*Frente Para la Liberación de Saguia Al Hamra y Rio de Oro*)). Vyko neformalus pokalbiai su abiem konflikto pusėmis, laukiama, kad netolimoje ateityje įvyks tiesioginės derybos⁶. Tikėtina, kad JT misija išliks pagrindinis stabilizatorius regione ir tarpininkaus deryboms.

- ***Parama taikos procesui po pilietinio karo.*** Tai – vienos sudėtingiausių misijų, kadangi yra susijusios su parama civiliams šalyje, ginkluotų grupių pažabojimu, humanitarine pagalba, pavyzdžiui, Jungtinių Tautų misija Konge MONUSCO (angl. *United Nations Stabilisation Mission in the Democratic Republic of the Congo*). Misija neišsprendžia nacionalinių karinių pajėgų ir policijos nekompetencijos problemų. Saugumo problemų kelia Ruandos karinių pajėgų intervencijos ir karo vadų pasipriešinimo armijos veiksmi. JT humanitarinės paramos tarnybos vadovė Valerie Amos lankėsi Konge balandžio mėnesį ir pabrėžė, kad Kongui nėra skiriama derama parama ir dėmesys. Dėl konflikto 1,7 mln. gyventojų negali grįžti į savo namus, tik 47 proc. gyventojų turi geriamojo vandens.⁷

- ***Ilgalaikės taikos ir stabilumo užtikrinimas.*** JT misijos tradiciškai įgyvendina pirminius taikos palaikymo tikslus, tačiau juos reikia pamažu transformuoti į ilgalaikę taiką ir valstybės stabilumą. Būtina įgyvendinti Saugumo sektoriaus reformą ir teisės viršenybės principus.

- ***Saugumo užtikrinimas tebevykstant konfliktui.*** Tokiose misijose JT atstovai siekia apsaugoti civilius ir humanitarinės paramos organizacijų atstovus. 2011 m. birželio 27 d. JT ST priėmė rezoliuciją, kurios pagrindu įsteigė JT laikinąsias saugumo pajėgas Abyei regione, Sudane.⁸ Pajėgos stebi saugumo padėtį tarp Pietų ir Šiaurės Sudano ir gina civilius bei humanitarinių organizacijų darbuotojus Abyei. Šios

pajėgos buvo sukurtos atsižvelgiant į Sudano vyriausybės ir Sudano išsilaisvinimo armijos pasiektą susitarimą Adis Abeboje, kurio pagrindu sutarta demilitarizuoti regioną ir leisti Etiopijos pajėgoms stebėti padėtį.

- *Parama kitiems taikos ir saugumo proceso dalyviams, pajėgumų plėtrai.* JT gali vykdyti pajėgumų plėtros programas, pavyzdžiui, teikė techninę ir materialinę paramą Afrikos Sąjungos taikdarius.

JUNGTINIŲ TAUTŲ OPERACIJŲ PLANAVIMAS IR SPRENDIMŲ PRIĖMIMAS

JUNGTINIŲ TAUTŲ INTEGRUOTAS MISIJOS PLANAVIMO PROCESAS

JT taikos palaikymo operacijų planavimas yra gana sudėtingas ir daugiapakopis procesas. Teoretikai ir praktikai buvo identifikavę dvi pagrindines problemas, susijusias su pačiu planavimu.⁹ Tradicinis taikos palaikymo operacijų pobūdis pamažu pradėjo kisti. Įtraukiamos žmogaus teisės, parama teisės viršenybei, viešojo administravimo apmokymai, paraleliai vykdomi humanitarinės paramos projektai. Operacijų planuotojai buvo kritikuojami dėl nesugebėjimo laiku reaguoti į susidariusią padėtį, ir siekta parengti visapusišką misijos planą, į kurį įeitų visi komponentai, reikalingi įgyvendinti taikos palaikymo operacijoms. Visų pirma planavimo procesas buvo grindžiamas pernelyg dideliu JT vadovybės reikšmingumu. Planuotojai vertina operaciją iš Niujorko ar Ženevos perspektyvų, gana dažnai pamirštami konflikto šalių poreikiai, nukentėjusios etninės grupės, sudėtinga vidinė valstybės padėtis. Antrasis aspektas buvo siejamas su menka vidine ar tarpusavio JT agentūrų ir institucijų koordinacija. Beje, ir pats planavimo procesas prasidėdavo tik JT ST priėmus rezoliuciją. Jis buvo sutelktas trijų JT departamentų rankose ir nesugebėdavo gauti reikiamų išteklių bei identifikuoti poreikių. 2007 m. JT pradėjo įgyvendinti Integruotą misijos planavimo procesą (angl. *Integrated Mission Planning Process*, IMPP), kuris padėjo suderinti JT departamentų arba agentūrų darbą ir įdiegti naują integruotą taikos palaikymo operacijų planavimą. IMPP užuomazgos jau buvo išbandytos 2002 m. planuojant JT misiją

Afganistane.¹⁰ Planavimo grupę sudarė 13-a įvairių JT departamentų ir agentūrų atstovų. Grupė buvo dislokuota Afganistane 4 mėnesiams siekiant įvertinti saugumo padėtį ir galimą JT išitraukimą. Nors ši planuotojų grupė neturėjo realių svirtų sprendimų priėmimo mechanizmui ir strateginiam planavimui, jos veikla buvo įvertinta kaip gana sėkminga, o išmoktos pamokos buvo įtrauktos į vėlesnius planavimo dokumentus. 2006 m. birželio mėn. tuometinis generalinis sekretorius Kofi Annanas patvirtino IMPP gaires, kurios yra kertinis JT integruotų taikos palaikymo operacijų planavimo dokumentas.¹¹ Pagrindiniai IMPP principai:

- integracija yra pagrindinis principas, kuris turi būti taikomas planuojant ir įgyvendinant taikos palaikymo operaciją bei sprendžiant situacijas, susidarančias po konfliktų;
- integracija padeda išvengti dubliavimosi planavimo procese ir optimizuoja esamus logistinius, žmogiškuosius ir finansinius išteklius, siekiant įgyvendinti JT ST mandatą;
- integruota misija atspindi daugiafunkčius JT tikslus ir apima įvairias sritis (žmogaus teisių, humanitarinės teisės, pabėgėlių teisės ir kt.), kuriose išskylančius sunkumus būtina spręsti pokonfliktinėse visuomenėse;
- IMPP padeda suderinti kitų JT agentūrų planus tose valstybėse, kuriose planuojama operacija;
- glaudus bendradarbiavimas operaciniame rajone yra esminis, nes padeda sutelkti išteklius bendriems tikslams.

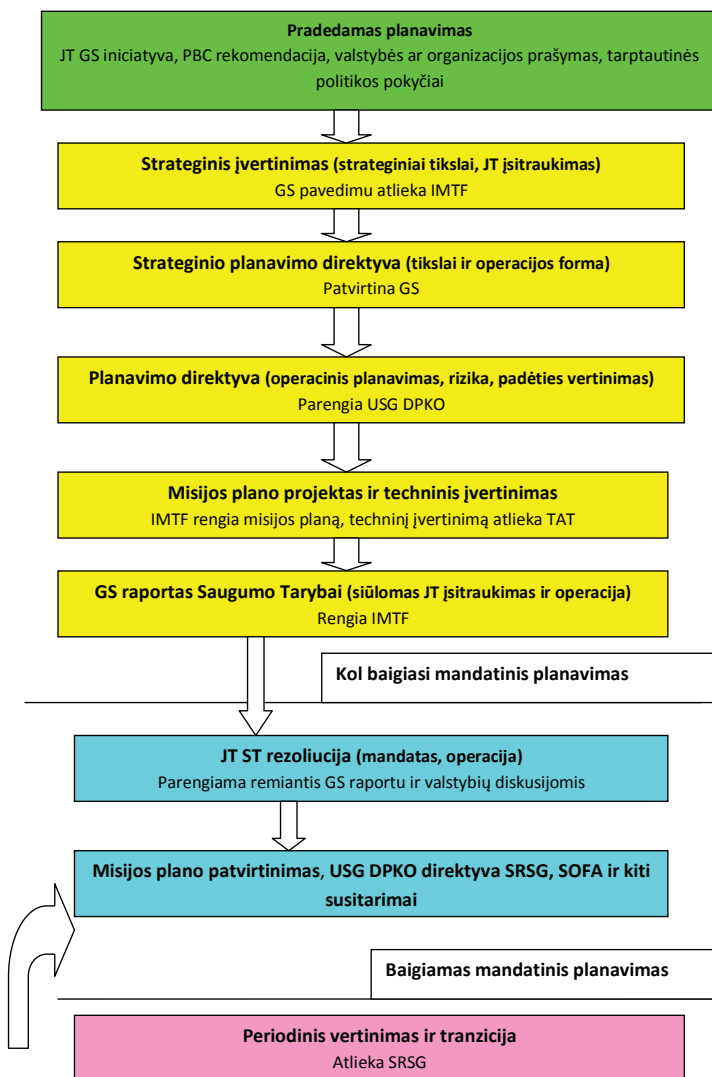
Remiantis šiomis gairėmis, planavimo procesas gali būti padalytas į tris pakopas. Pirmoji pakopa apima planavimo procesą iki JT ST rezoliucijos, kuri suteikia mandatą operacijai. Antroji pakopa yra siejama su planavimo dokumentais, kurie galutinai parengiami ir patvirtinami atsižvelgiant į esamą mandatą. Trečioji pakopa yra priimtų dokumentų periodinė peržiūra ir atnaujinimas. Ši iš pirmo žvilgsnio gana paprasta ir nesudėtinga trijų pakopų schema privalo suderinti JT departamentų arba agentūrų, valstybių narių, tarptautinių organizacijų ir kitų veikėjų veiklas bei pozicijas ir parengti integruotą misijos veiklos planą (žr. 1 pav.). Pavyzdžiui, JT misijos Darfūre UNAMID planavimo procesas užtruko pusantrų metų. Net ir priėmus JT ST

rezoliuciją bei suteikus mandatą operacijai, organizavimas užtruks net tris mėnesius, pradinių operacinių pajėgumų dislokavimas operaciniame rajone vėlavo.¹² IMPP gali būti aktyvinamas dėl kelių priežasčių. Pavyzdžiui, reaguojama į diskusijas ST dėl galimos operacijos ar atsižvelgiama į Taikos palaikymo komisijos (angl. *Peace Building Commission*, PBC) rekomendacijas. Taip pat gali būti gautas valstybės narės ar regioninės organizacijos prašymas. GS tarnyba gali parengti vertinimą arba atsižvelgti į vykstančias derybas dėl taikos susitarimo, galinčio turėti tam tikrų pasekmių tarptautinei bendrijai ar JT.

Pirmajame etape, kuris gali būti įvardijamas kaip ikimandatinis operacijos planavimas, JT agentūros ir departamentai nustato strateginius organizacijos tikslus, galimą JT įsitraukimą, santykius su kitomis organizacijomis ir kitais dalyviais operacijos rajone, numato preliminarų biudžetą ir parengia misijos plano projektą. Pradedant taikos palaikymo operaciją būtinas **strateginis vertinimas**. Kitaip tariant, generalinis sekretorius prašo Sekretoriato atlikti padėties strateginį vertinimą ir nustatyti galimos operacijos tikslus, JT įsitraukimą ir jo scenarijus, alternatyvias strategijas ir rizikos veiksnius. 2010 m. JT GS planavimo gairėse buvo numatyta, kad strateginį įvertinimą turi sudaryti keturi komponentai: strateginio vertinimo tikslai, konflikto analizė, prioritetinių tikslų analizė ir JT strateginių parinkčių analizė¹³.

Minėtą vertinimą atlieka steigiamą integruota misijos darbo grupė (angl. *Integrated Mission Task Force*, IMTF), kurią sudaro įvairios JT agentūros ir departamentai, susijusios su parama misijai, žmogaus teisėmis, finansais, policija, kariniu vertinimu, logistika, analize ir pan. Valstybės narės taip pat teikia IMTF reikiamos informacijos. Parengtas strateginio vertinimo projektas yra teikiamas GS, kuris ir priima sprendimą dėl JT įsitraukimo bei strateginių tikslų. Jeigu strateginiame vertinime siūloma pradėti operaciją, GS išleidžia **Strateginio planavimo direktyvą**. Joje fiksuojami bendri strateginiai tikslai, JT departamentų funkcinis pasidalijimas bei siūloma operacijos forma ir apimtis. Remdamasis šiuo dokumentu, JT pusekretoris taikos palaikymui organizuoti parengia **Planavimo direktyvą** ir įgalioja JT Taikos palaikymo operacijų departamentą pradėti operacinį planavimą. Planavimo direktyvoje aptariama esama padėtis konflikto zonoje,

Parengta pagal: *Integrated Missions Planning Process (IMPP) Guidelines*. Endorsed by the Secretary-General, 2006, 13 June; *Integrated Planning for UN Field Presences*. Approved by: The Secretary-General Effective. 2010, January.

1 pav. JT taikos palaikymo operacijų planavimas ir sprendimų priėmimas (supaprastinta schema)

strateginiai tikslai, prioritetai, galima rizika, santykis su kitomis JT misijomis ir regioninėmis organizacijomis, IMTF funkcijos, DPKO atsakomybė, laikas ir reikalingi sprendimai. 2006 m. Planavimo direktyvoje dėl padėties Darfūre buvo numatyta, kad JT turi du strateginius tikslus – sukurti saugią aplinką, kurioje gali vykti nacionalinio susitaikymo procesas, ir užtikrinti stabilumą suvienytame Sudane.¹⁴ Siūloma steigti daugiadimensę JT misiją perimant funkcijas iš Afrikos Sąjungos. Pažymėta, kad prireiks papildomų policijos ir karinių pajėgų, žvalgybos ir logistikos. Reikia priimti sprendimą dėl galimų taikos palaikymo operacijų parinkčių, kurios integruotų politinės, karinės, policijos, žmogaus teisių, viešųjų ryšių paramos elementus. Būtina nustatyti santykius su kaimyninėmis valstybėmis ir regioninėmis organizacijomis.

Remdamasi strateginio planavimo direktyvomis, IMTF parengia **Misijos plano** projektą ir **Techninį įvertinimą** (angl. *Technical survey*), kuris padeda sustiprinti kitų JT struktūrų, tarptautinių ir regioninių organizacijų įsitraukimą iškeliant taikos palaikymo prioritetus bei įvertinant planavimo prielaidas. Prireikus į būsimą operacijos vietą siunčiama Techninio įvertinimo grupė (angl. *Technical Assessment Team, TAT*), kuri įvertina esamą padėtį, riziką ir grėsmes. Gauta informacija panaudojama rengiant misijos planą, kuris apima strateginius tikslus ir būdus jiems pasiekti, galimą misijos struktūrą ir atsakomybę, preliminarius išteklius, siūlymus konsultuotis su kitais veikėjais, esančiais operaciniame rajone, ir preliminarius riboženklis, kurie būtų naudojami vertinant ir stebint misiją. Pagal šią informaciją DPKO skyriai parengia Misijos plano projektą ir numato reikiamą personalą (Operacijų skyrius); atlieka karinį ir rizikos vertinimą, siūlo reikiamą karinį personalą (Karinių reikalų skyrius); įvertina saugumo struktūras, aptaria teisės viršenybės komponento poreikį misijoje ir planuoja reikiamą policijos personalo kiekį (Teisės viršenybės skyrius). Šiuos rezultatus turi patvirtinti USG. O Paramos misijoms departamentas parengia misijos biudžetą, logistiką ir numato misijos vadovus. Visi šie rezultatai yra integruojami į rengiamą Misijos planą. Remiantis šiuo planu, parengiamas **Ikimandatinis įsipareigojimų dokumentas** (angl. *Premandate commitment authority*), kuris leidžia pirkti iš

anksto ir pradėti finansuoti būsimą operaciją. GS gali panaudoti ne daugiau kaip 50 mln. JAV dolerių JT ST sprendimui įgyvendinti. Jei-gu išlaidos viršija 150 mln. JAV dolerių, jos turi būti pateiktos JT GA įvertinti ir priimti reikiamą sprendimą.

Parengusi preliminarų misijos planą, IMTF ruošia **Raportą GS**, kuris yra teikiamas ST. Raportas apima išsamią politinės ir saugumo padėties konflikto zonoje analizę, valstybės ekonominių ir socialinių veiksnių įvertinimą, rekomendacijas įtraukti tam tikrus elementus į mandatą. Pavyzdžiui, 2011 m. gegužės 17 d. JT GS pateikė raportą ST dėl naujos misijos įsteigimo Pietų Sudane.¹⁵ Atkreiptas dėmesys, kad 2011 m. liepos 9 d. Pietų Sudanas tapo nauja nepriklausoma valstybe ir reikia užtikrinti jos stabilumą bei saugumą. Pietų Sudano vyriausybė privalės išspręsti klausimus, susijusius su paliaubų susitarimo įgyvendinimu, saugumo sektoriaus reforma, priverstinai perkeltaisiais asmenimis (116 000), centrinės valdžios užtikrinimą tolimuosiuose regionuose, žmogaus teisėmis ir kt. Siūloma steigti daugiadimensę misiją, kuri apimtų karinį komponentą (numatytas limitas – iki 7 000 karių), teisės viršenybę ir gerą valdymą, saugumo sektoriaus reformą, civilių apsaugą, policiją (iki 900 policininkų), DDR ir kt. Planuojama preliminari misijos struktūra ir numatyti JT departamentai, atsakingi už paramą operacijos rajone. Raporte teikiamos rekomendacijos ST ir pridedamas misijos biudžeto projektas. Jos struktūra ST priima galutinį sprendimą dėl operacijos ir priima rezoliuciją. Misijos biudžetas yra tvirtinamas Penktajame komitete. Sprendimas dėl operacijos pradžios nesuponuoja sėkmingos operacijos ir pakankamų pajėgumų. JT operacijos tradiciškai yra sėkmingesnės, kai konfliktuojančios šalys yra linkusios pasinaudoti politinėmis priemonėmis ir yra išsipareigojusios spręsti šį konfliktą. Taikaus susitarimo pasirašymas nebūtinai deklaruoja valstybių politinį norą bendradarbiauti ir siekti tarptautinio konsensuso (pavyzdžiui, Jugoslavijos atvejis 1995 m.). Gana dažnai konfliktai kyla ne valstybių viduje, o tarp kaimyninių valstybių, todėl JT ST, prieš priimdama sprendimą dėl operacijos, įvertina regioninių valstybių veiksmus ir jų ekspertizę. Priimti sprendimą dėl JT operacijos ST reikia 9 narių pritarimo, tačiau nebendras sprendimas gali daryti neigiamą įtaką

pačiai operacijos eigai. Taip pat būtina nustatyti labai aiškų mandatą ir operacijos užduotis. Pavyzdžiui, JT misijai Kongo Demokratinėje Respublikoje numatytos 45 užduotys.¹⁶

Priėmus rezoliuciją, pradedamas antrasis etapas – mandatinis operacijos planavimas. Vienas pagrindinių dalykų – greitas ir veiksmingas pajėgų dislokavimas operacijos rajone. Patvirtinus taikos susitarimą tarp konfliktuojančių pusių, būtina greitai reaguoti ir užtikrinti saugumą. Pagal JT nuostatas, taikos palaikymo pajėgos turi būti dislokuotos per 30 dienų nuo ST rezoliucijos patvirtinimo ir per 90 dienų, jeigu planuojama operacija susiduria su logistiniais ar kitais praktiniais sunkumais. Ši laiko skalė buvo patvirtinta atsižvelgiant į iškilusias problemas, kai ST prašydavo dislokuoti misiją per 3 savaites (JT misija Centrinės Afrikos Respublikoje).¹⁷

Priėmus rezoliuciją, tvirtinamas biudžetas, IMTF koreguoja Misijos planą pagal ST rezoliuciją, rengiami kiti dokumentai, susiję su būsima operacija. Tai apima Susitarimą dėl pajėgų statuso, kovos taisykles, susitarimą dėl misijos statuso ir kt. 2010 m. planavimo gairėse misijos planas įvardijamas kaip Misijos konceptas, kuris įgyvendina suteiktą ST mandatą. Vėliau dokumentai ir planavimo eiga perduodama JT GS specialiajam atstovui (angl. *Special Representative of the Secretary General*, SRS), kuris skiriamas misijos vadovu. Tai atliekama parengus JT DPKO pasekretorio **direktyvą SRS**. Taigi iš IMTF planavimas perduodamas taikos palaikymo operacijos vadavietei. SRS formuoja Integruotą misijos planavimo grupę (angl. *Integrated Mission Planning Team*), kurią sudaro taikos palaikymo operacijos vadavietės ir JT misijos toje valstybėje (*UN Country Team*, UNCT) planuotojai, IMTF ir kiti atstovai, dalyvaujantys procese. Operacijos rajone peržiūrimas misijos planas ir organizuojamos Sertifikavimo pratybos (angl. *Validation Exercise*). Po pratybų gali būti priimtas sprendimas pakoreguoti misijos planą.

Trečiasis etapas yra periodinė peržiūra ir tranzicija. Periodinė peržiūra užtikrina, kad misijos tikslai atitinka JT strateginę viziją ir ilgalaikius tikslus, o operacijos rajone išmoktos pamokos yra sėkmingai įdiegiamos į planavimo procesą. Esant rimtiems pokyčiams operacijos rajone (rinkimai, perversmas, pablogėjusi humanitarinė padėtis),

gali keistis ilgalaikiai JT tikslai, ir būtina įvertinti JT pajėgumus bei vaidmenį toje valstybėje. Tokiu atveju peržiūrimas misijos planas. Jis gali būti peržiūrimas ir ST reikalavimu, kuri gali pasiūlyti restruktūrizuoti misiją arba perduoti atsakomybę kitai organizacijai. Tuomet SRSG kartu su IMTF rengia raportą GS, kuris teikia rekomendacijas ST. Misijos plane turi būti numatyta pasitraukimo strategija ir tranzicija, kitaip tariant – atsakomybės perdavimas. SRSG teikia rekomendacijas dėl pasitraukimo strategijos ir tranzicijos GS. Pažymėtina, kad tranzicijos planas, arba taikos palaikymo komponento mažinimas, siejamas su atsakomybės perdavimu UNCT, kitos taikos palaikymo operacijos dislokavimu, JT politinės misijos steigimu, kitos taikos palaikymo operacijos dislokavimu vadovaujant tarptautinei ar regioninei organizacijai. Priėmus sprendimą pradėti perduoti atsakomybę, peržiūrima USG DPKO planavimo direktyva ir įvertinami nauji operaciniai planavimo reikalavimai, susiejant juos su ilgesnio laikotarpio JT ištraukimu. IMTF kartu su IMPP parengia techninių galimybių analizę ir planą dėl taikos palaikymo operacijos siaurinimo ar perdavimo. Įvertinami reikalingi ištekliai ir pateikiamos parinktys. Atitinkamai peržiūrimas misijos planas ir biudžetas, parengiamas GS raportas ST. ST patvirtinus pasitraukimo ar tranzicijos planą, GS patvirtina pakoreguotą misijos planą.

JUNGTINIŲ TAUTŲ INTEGRUOTO MISIJOS PLANAVIMO PROCESAS KITŲ TARPTAUTINIŲ ORGANIZACIJŲ VEIKLOS KONTEKSTE

Naudodama naujo planavimo schemą, JT parengė ir dislokavo 5 naujas misijas ir operacijas, tačiau patį planavimo procesą gana dažnai stabdydavo valstybių pozicijos. Naujasis planavimo būdas konsolidavo vidinį JT agentūrų ir struktūrų darbą, tačiau panašu, jog nepajėgė atsilaukti prieš valstybių nacionalinius interesus ir užsienio politikos prioritetus. Pavyzdžiui, neseniai įvykęs konfliktas Sirijoje (piliietinis karas prasidėjo 2011 m. balandžio mėn., o JT stebėjimo misija buvo galutinai dislokuota tik 2012 m. gegužės 30 d.) parodo, kad integruotas naujasis planavimo būdas nėra panacėja. Su panašia problema susiduria ir kitos tarptautinės organizacijos. ES sprendimas dėl operacijų ir misijų

ypač sudėtingas, nes mechanizmas apima nacionalines valstybes, jų tarpusavio derybas, ES institucijų sąveiką, nacionalinių institucijų ir ES struktūrų dialogą, NATO ir ES bendradarbiavimą. Trijų lygmenų sprendimų priėmimo schema apima strateginį planavimą, pasirengimą ir dalyvavimą operacijoje. A. Molis straipsnyje „Europos Sąjunga ir krizių valdymas – strateginis požiūris“ analizavo ES operacijas ir pastebėjo¹⁸, kad, vykdydama krizių valdymo operacijas, ES susiduria su instituciniais ir organizaciniais sunkumais. Kaip rodo patirtis, ES turėtų gebėti greičiau imtis suplanuotos misijos – tai įmanoma sudarant *ad hoc* tarptautinius susitarimus su prisidėti siekiančiomis trečiosiomis šalimis ir taip pritraukti papildomų finansinių išteklių. ES būtina sukurti paprastesnį ir lankstesnį ES karinių operacijų finansavimo mechanizmą (civilinių operacijų finansavimas šiame kontekste iš esmės yra veiksmingas). Dabartinis sprendimo priėmimo mechanizmas užkerta kelią greitam ir veiksmingam karinių pajėgumų panaudojimui. Be to, priimant sprendimus dalyvauja visos nacionalinės valstybės, naudojamas kompliktuotas institucinis mechanizmas, kuris mažina karinių pajėgumų panaudojimo nuspėjamumą. ES institucinė struktūra neturi sukaupusi pakankamai informacijos ir jos iki galo neišanalizavusi, o tai reikalinga planuojant ilgojo laikotarpio saugumo politikos sprendimus. Ne mažiau svarbu panaudoti NATO planavimo pajėgumus ES operacijose. 1999 m. Vašingtono viršūnių susitikimo metu ES siekė „garantuotos galimybės pasinaudoti NATO planavimo pajėgumais“¹⁹. Vašingtone buvo pritarta, kad ES galės pasinaudoti NATO priemonėmis vykdyti toms operacijoms, kuriose NATO kaip aljansas nedalyvaus, taip pat užtikrinta galimybė ES pasinaudoti NATO planavimo mechanizmais. Buvo nuspręsta stiprinti NATO vyriausiojo jungtinių pajėgų Europoje vado pavaduotojo vaidmenį ir pritaikyti NATO gynybos planavimo sistemą, kad pajėgos būtų priimanamos ES vadovaujamos operacijoms. Pažymėtina, kad galimybė pasinaudoti NATO ištekliais nėra garantuota – reikalingas abiejų organizacijų valstybių narių sutarimas. NATO operacinis planavimas ir sprendimo dėl operacijos pradžios priėmimas taip pat sudėtingas, ir valstybės narės dalyvauja visuose planavimo proceso etapuose. Kita

vertus, NATO institucinė sąranga ir dominuojantis tam tikrų valstybių vaidmuo padeda greičiau priimti sprendimus. Pavyzdžiui, 2011 m. kovo 17 d. buvo priimta Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucija dėl Libijos (1973 (2011))²⁰. Rezoliucijoje buvo numatyti reikalavimai ir sankcijos Muammaro al Kaddafi režimui bei priemonės, kurias turi panaudoti tarptautinė bendrija sprendama problema Libijoje. Siekiant įgyvendinti rezoliuciją, valstybės buvo raginamos veikti individualiai arba per regionines organizacijas. Rezoliucija nenumatė galimybės panaudoti sausumos pajėgas, bet išliko galimybė pasitelkti karinius oro smūgius. 2011 m. kovo 19 d. koalicijos pajėgos pradėjo kovinius veiksmus Libijoje, o 2011 m. kovo 31 d. NATO perėmė vadovavimą visoms tarptautinėms pajėgoms, veikiančioms Libijoje ir jos kaimynystėje²¹. Pradėta operacija UNIFIED PROTECTOR. NATO vertinimu, ši operacija buvo viena intensyviausių ir kol kas viena sėkmingiausių NATO operacijų. NATO pajėgos nuo operacijos pradžios įvykdė apie 20 000 skrydžių ir sunaikino apie 4 200 taikinių.

Galima paminėti dar vieną tarptautinę organizaciją, kuri organizuoja specialiąsias misijas, susijusias su krizių valdymu – tai Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacija (ESBO). ESBO sprendimus priima konsensu; sprendimai gana dažnai nepriimami dėl skirtingų valstybių interesų. ESBO nesugebėjo prisiimti svaresnio vaidmens didžiausiuose po Šaltojo karo kilusiuose konfliktuose Europoje (pavyzdžiui, buvusios Jugoslavijos teritorijoje, Kaukaze, Centrinėje Azijoje), sustabdyti ekspansyvių vienos ESBO valstybės veiksmų kitos atžvilgiu (pavyzdžiui, Rusijos karinė intervencija Gruzijoje 2008 m.). ESBO veiklos ribotumą iliustruoja ESBO pastangos Čėčėnijoje, kurioje veikusi ESBO Paramos grupė nesugebėjo užkirsti kelio žmogaus teisių pažeidimams ir plataus masto civilių žudynėms.

IŠVADOS

2007 m. Jungtinėse Tautose pradėtas diegti naujas integruotas misijos planavimas, kuris turėjo išspręsti operacinio planavimo problemas. JT operacijų pobūdis transformavosi, vidinė institucinė sąranga skatino

konkurenciją, o ne veiksmų koordinaciją, ir pats planavimo procesas prasidėdavo tik priėmus ST rezoliuciją. Susiklosčiusi praktika sąlygo-davo neadekvačią ir lėtą JT reakciją į konfliktines situacijas, mažesnę indėlį į tarptautinį saugumą bei reikalavo permainų.

Buvo padarytos išvados, kad prieš keletą metų patvirtintos in-tegruoto planavimo gairės atsako į dabartinius iššūkius planuojant civilines-karines operacijas, įvardija planavimo etapus ir įtvirtina sprendimų mechanizmą, apibrėžia JT agentūrų planavimo funkcijas ir nustato institucinę atsakomybę gana gremėzdiškoje struktūroje. Gairėse yra aiškiai apibrėžta JT institucinė struktūra, kurios padaliniai dalyvauja operacinio planavimo ir sprendimų priėmimo procesuose, ir tai sumažina esamos struktūros vidinę konkurenciją ir racionaliai padalija funkcijas. Integracija tapo pagrindiniu principu, kuris turi būti naudojamas planuojant ir įgyvendinant taikos palaikymo opera-ciją bei sprendžiant situacijas, susidariusias po konfliktų. Pažymėtina, kad integruota misija atspindi daugiafunkčius JT tikslus ir apima įvai-rias sritis (žmogaus, humanitarinę, pabėgėlių teises ir kt.). Ji padeda suderinti kitų JT agentūrų planus valstybėse, kuriose planuojama ope-racija. 2011–2012 m. buvo įsteigtos trys papildomos misijos Sirijoje, Sudane ir Pietų Sudane, kurių metu gana veiksmingai buvo priimami sprendimai ir pasinaudota operacinio planavimo galimybėmis spręsti su taikos palaikymu susijusias problemas.

Kita vertus, nors, naudodama naujo planavimo schemą, JT paren-gė ir dislokavo 5 naujas misijas ir operacijas, patį planavimo procesą gana dažnai stabdydavo valstybių pozicijos. Naujas planavimas kon-solidavo vidinį JT agentūrų ir struktūrų darbą, tačiau panašu, jog ne-pajėgė atsilaikyti prieš valstybių interesus ir jų vaidmenį tarptautinėje sistemoje. Net ir naudodama integruoto planavimo mechanizmą, JT įsitraukė į Sirijos konfliktą tik praėjus 12 mėnesių. Tai iš dalies pabrė-žia, kad integruotas naujas planavimo būdas nėra panacėja ir valstybės išlieka pagrindiniai tarptautinės sistemos veikėjai, elgiasi racionaliai ir veikia tarptautinėse organizacijose pagal savo interesus. Naujas inte-gruotas planavimas pagerino vidinę institucinę sąrangą rengiant ope-racijas, tačiau valstybių interesai gali stabdyti arba pagreitinti sprendi-mų priėmimo procesą.

PASTABOS IR NUORODOS

- 1 Plačiau žr. JT oficialiame tinklalapyje. Rasta: <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/current.shtml>. Žiūrėta: 2013 02 26.
- 2 Plačiau žr.: Waeber, O. The Rise and Fall of the Inter-Paradigm Debate // Smith, S.; Booth, K.; Zalewski, M. (eds.). *International Theory: Positivism and Beyond*. Cambridge: Cambridge University Press, 1994, p. 149–185; Kegley, Ch. The Neoliberal Challenge to Realist Theories of World Politics: An Introduction // Kegley, Ch. (ed.). *Controversies in International Relations Theory: Realism and the Neoliberal Challenge*. New York: St Martin's Press, 1995, p. 1–24; Powell, R. Anarchy in International Relations Theory: The Neorealist-Neoliberal Debate // *International Organization*, 1994, Vol. 48, p. 313–344.
- 3 Plačiau žr. JT oficialiame tinklalapyje. Rasta: <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/current.shtml>. Žiūrėta: 2013 02 26.
- 4 Plačiau žr. JT oficialiame tinklalapyje. Rasta: <https://www.un.org/en/peacekeeping/resources/statistics/factsheet.shtml>. Žiūrėta: 2013 02 26.
- 5 *A New Partnership Agenda: Charting a New Horizon for UN Peacekeeping*. Department for Peacekeeping Operations. New York, 2009, p. 15.
- 6 The United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara (MINURSO). Rasta: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/minurso/facts.shtml>. Žiūrėta: 2013 02 26.
- 7 United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo. Rasta: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/monusco/>. Žiūrėta: 2011 12 17.
- 8 United Nations Interim Security Force for Abyei (UNISFA). Rasta: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unisfa/>. Žiūrėta: 2011 12 17.
- 9 Wiharta, S. Planning and Deploying in Peace Operations // *SIPRI Yearbook 2008*. Rasta: <http://www.sipri.org/research/conflict/publications/>. Žiūrėta: 2011 12 17.
- 10 Wiharta, S. Planning and Deploying in Peace Operations // *SIPRI Yearbook 2008*. Rasta: <http://www.sipri.org/research/conflict/publications/>. Žiūrėta: 2011 12 17.
- 11 *Integrated Missions Planning Process (IMPP) Guidelines*. Endorsed by the Secretary-General, 2006, 13 June.
- 12 Wiharta, S. Planning and Deploying in Peace Operations // *SIPRI Yearbook 2008*. Rasta: <http://www.sipri.org/research/conflict/publications/>. Žiūrėta: 2011 12 17.
- 13 *Integrated Planning for UN Field Presences*. Approved by: The Secretary-General Effective, 2010, January. Rasta: <http://ochaonline.un.org/OchaLinkClick.aspx?link=ocha&docId=1175119>. Žiūrėta: 2011 12 17.
- 14 *Integrated Planning for UN Field Presences*. Approved by: The Secretary-General Effective, 2010, January. Rasta: <http://ochaonline.un.org/OchaLinkClick.aspx?link=ocha&docId=1175119>. Žiūrėta: 2011 12 17.
- 15 *Special Report of the Secretary-General on the Sudan*, S/2011/314. 2011, 17 May.
- 16 United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo. Rasta: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/monusco/>. Žiūrėta: 2011 12 17.

- 17 Report of the Secretary-General on the Implementation of the Report of the Panel on United Nations Peace Operations. 55th session. 2000, 20 October. Rasta: http://www.un.org/peace/reports/peace_operations/docs/55_502e.pdf. Žiūrėta: 2011 12 17.
- 18 Molis, A. Europos Sąjunga ir krizių valdymas – strateginis požiūris // *Lietuvos metinė strateginė apžvalga*. Vilnius: Lietuvos karo akademija, 2008 p. 71–91.
- 19 *NATO Handbook*. NATO Office of Information and Press, Brussels, 2001, 56 p.
- 20 Plačiau žr. JT oficialiame tinklalapyje. Security Council 6498th Meeting Resolution 1973 (2011), 2011, 17 March. Rasta: <http://www.un.org/News/Press/docs/2011/sc10200.doc.htm#Resolution>. Žiūrėta: 2013 02 26.
- 21 Plačiau žr. NATO oficialiame tinklalapyje. NATO and Libya. Rasta: <http://www.nato.int/cps/en/natolive/71679.htm>. Žiūrėta: 2013 02 26.

SUMMARY

UN PEACEKEEPING OPERATIONS PLANNING AND DECISION-MAKING

Keywords: *United Nations, peacekeeping, operations, planning.*

This article was focused on the UN Integrated Mission Planning Process, which was launched in 2007. The aim was to thoroughly analyze UN peacekeeping operational planning and decision-making process. The research object was UN planning process, its institutional interaction and division of labor within the organization. The first part of the article was devoted to UN peacekeeping operations and mission to be deployed around the globe. Substantial statistical data were presented with regard to the countries financial and human resources contribution to the operations. Five general trends of UN peacekeeping functions were identified and consequently explained. The second part was concentrated on the integrated mission planning process. It explained the decision-making process in peacekeeping within UN structures, the involvement of its agencies and institutions in the course of operational planning. It evaluated the process in a structured way identifying major problems and challenges to be tackled. The article concluded that integrated planning helped clearly identifying UN institutional division of labor and functions in peacekeeping and its operational planning. The introduced planning stages contribute to the quicker reaction to the eruption of crisis and the deployment of peacekeeping elements. However, new planning could not solve the problems related to state national interests which prevail at any stage of planning and decision-making.

PRIEDAI

1 PRIEDAS. VALSTYBĖS, DALYVAUJANČIOS JT OPERACIJOSE IR MISIJOSE

Valstybės	Policija	Kariniai ekspertai misijoje	Kariškiai	Iš viso
Airija	18	20	9	47
Alžyras		5		5
Argentina	40	6	978	1 024
Australija	75	25	9	109
Austrija		11	382	393
Bangladešas	1 862	91	8 449	10 402
Belgija		11	124	135
Beninas	114	28	877	1 019
Bisau Gvinėja	7			7
Bolivija		30	208	238
Bosnija ir Hercegovina	20		5	25
Brazilija	25	46	2 196	2 267
Brunėjus			19	19
Bulgarija		2		2
Burkina Faso	216	23	799	1 038
Burundis	81	7	2	90
Centrinės Afrikos Respublika	45			45
Čadas	80	3	1	84
Čekija	5	4		9
Čilė	15	5	516	536
Danija		23	152	175
Drambio Kaulo Krantas	152			152
Džibutis	40	2		42
Egiptas	230	105	5 074	5 409
Ekvadoras		11	68	79
Estija		1		1

Valstybės	Policija	Kariniai ekspertai misijoje	Kariškiai	Iš viso
Etiopija	10	23	2 268	2 301
Fidžis	49	7	222	278
Filipinai	280	22	624	926
Gambija	228	6	200	434
Gana	337	54	2 575	2 966
Graikija		4	48	52
Grenada	3			3
Gvatemala		21	301	322
Gvinėja	70	17		87
Hondūras		12		12
Indija	1 057	84	7 550	8 691
Indonezija	154	33	1 608	1 795
Iranas		2		2
Ispanija	37	4	1 073	1 114
Italija	15	20	1 706	1 741
Jamaika	30			30
Japonija		8	258	266
JAV	61	13	13	87
Jemenas	150	64	9	223
Jordanija	1 902	59	2 016	3 977
Jungtinė Karalystė		7	275	282
Juodkalnija	2	2		4
Kambodža		4	269	273
Kamerūnas	110	8		118
Kanada	142	35	21	198
Kataras			3	3
Kazachstanas	7			7
Kenija	29	31	803	863
Kinija	92	56	1 891	2 039
Kipras			2	2
Kirgizija	10	9		19

JUNGTINIŲ TAUTŲ ORGANIZACIJOS TAIKOS PALAIKYMO OPERACIJŲ PLANAVIMAS IR SPRENDIMŲ PRIĖMIMAS

Valstybės	Policija	Kariniai ekspertai misijoje	Kariškiai	Iš viso
Kolumbija	33			33
Kongo Demokratinė Respublika	27			27
Kroatija	12	16	104	132
Lenkija	3	12		15
Lesotas		1		1
Lietuva	2			2
Madagaskaras	53			53
Makedonija			1	1
Malaizija	281	54	828	1 163
Malavis	32	23	3	58
Malis	90	27	2	119
Marokas		6	1 551	1 557
Moldova		8		8
Mongolija		8	223	231
Mozambikas		1		1
Namibija	64	19	5	88
Naujoji Zelandija	9	12	1	22
Nepalas	886	54	3 491	4 431
Nigerija	877	76	4 888	5 841
Nigeris	137	23	386	546
Nyderlandai	19	24	3	46
Norvegija	29	30	6	65
Pakistanas	947	111	9 594	10 652
Palau	1			1
Paragvajus		36	148	184
Peru		23	373	396
Pietų Afrikos Respublika	154	28	2 005	2 187
Pietų Korėja	4	24	605	633
Portugalija	195	4	146	345
Prancūzija	95	20	1 425	1 540

GRAŽYVDAS JASUTIS

Valstybės	Policija	Kariniai ekspertai misijoje	Kariškiai	Iš viso
Ruanda	298	20	3 492	3 810
Rumunija	43	48		91
Rusija	37	79	142	258
Salvadoras	40	12	52	104
Samoa	15			15
Senegalas	782	42	1 534	2 358
Serbija	10	9	18	37
Siera Leonė	157	16	139	312
Singapūras	21	2		23
Slovakija		2	198	200
Slovėnija		2	14	16
Suomija	2	20	3	25
Šri Lanka	92	14	1 109	1 215
Švedija	33	21	3	57
Šveicarija	8	20		28
Tadžikistanas	12			12
Tailandas	35	14	421	470
Tanzanija	154	30	966	1 150
Togas	176	15	516	707
Tunisas		35	4	39
Turkija	160		475	635
Uganda	167	13	1	181
Ukraina	64	28	277	369
Urugvajus	11	54	2 388	2 453
Vengrija		7	81	88
Vokietija	16	26	240	282
Zambija	131	45	553	729
Zimbabvė	108	19	2	129
Iš viso:	14 322	2 302	82 014	98 638

Šaltinis. Parengta pagal: *United Nations Operations. Year in Review 2010*. Printed at the UN, New York, 2011.

2 PRIEDAS. JT OPERACIJŲ IR MISIJŲ TIKSLAI BEI PERSONALAS

1. MINURSO (angl. *United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara*). Pradėta vykdyti 1991 m. balandžio mėn., mandatas suteiktas iki 2011 m. balandžio mėn. Misija buvo skirta užtikrinti pereinamajam laikotarpiui rengiantis referendumui (Vakarų Sacharos gyventojai turėjo pasirinkti nepriklausomybę arba integraciją su Maroku). Kiti uždaviniai: mažinti Maroko karines pajėgas; padėti išlaisvinti Vakarų Sacharos politinius kalinius; prižiūrėti apsikeitimą karo belaisviais; įgyvendinti repatriacijos programą; identifikuoti ir užregistruoti būsimus rinkėjus.

Misijos sudėtis: 29 kariškiai, 6 policininkai ir 207 kariniai stebėtojai. Taip pat 100 tarptautinio civilinio ir 164 vietinio civilinio personalo darbuotojai, 19 JT savanorių.

2. MONUSCO (angl. *United Nations Stabilisation Mission in the Democratic Republic of the Congo*) vyksta nuo 2010 m. liepos 1 d., pakeitė prieš tai vykusią MONUC (angl. *United Nations Organization Mission in the Democratic Republic of the Congo*). Suteiktas mandatas iki 2011 m. birželio mėn. Pagrindinės pajėgos sutelktos Rytų Konge. Užduotys: vietos civilių, humanitarinio personalo, JT personalo ir žmogaus teisių gynėjų apsauga ir parama vietos teisėsaugai.

Misijos sudėtis (19 105 pareigūnai): 17 129 kariškiai, 714 karinių stebėtojų, 1 262 policininkai, 948 užsienio civiliai, 2 782 vietiniai civiliniai darbuotojai, 599 JT savanoriai.

3. UNAMID (angl. *African Union/United Nations Hybrid Operation in Darfur*). Pradėta vykdyti 2007 m. liepos mėn., mandatas galioja iki 2011 m. liepos mėn. 2003 m. prasidėjo konfliktas tarp Sudano vyriausybės ir jos remiamų sukarintų pajėgų Janjaweede, kur jau žuvo per 300 000 civilių. Pagrindinis misijos tikslas: civilių, humanitarinės pagalbos apsauga; susitarimų įgyvendinimo kontrolė; politinio proceso priežiūra; žmogaus teisių ir įstatymo viršenybės principų vystymosi skatinimas. Misijos sudėtis (22 444 pareigūnai): 17 220 kariškių, 247 kariniai stebėtojai, 4 977 policininkai, 1 109 užsienio civiliai, 2 689 vietiniai civiliniai darbuotojai, 473 JT savanoriai.

4. UNMIL (angl. *United Nations Mission in Liberia*). Pradėta vykdyti 2003 m. rugšėjo mėn., kai buvo pasirašytas susitarimas tarp Liberijos kariaujančių pusių ir valdžia perduota Liberijos tranzitinei vyriausybei. Misijos uždaviniai: prižiūrėti paliaubų sutarties įgyvendinimą ir taikos

procesą; saugoti JT personalą ir civilius; padėti įgyvendinti nacionalinę saugumo reformą, mokant policiją ir padedant suformuoti naujas karines pajėgas. Misijos sudėtis (9 392 pareigūnai): 7 938 kariškiai, 131 karinis stebėtojas, 1 323 policininkai, 432 užsienio civiliai, 984 vietiniai civiliniai darbuotojai, 221 JT savanoris.

5. UNMISS (angl. *United Nations Mission in South Sudan*). 2011 m. liepos 9 d. JT ST priėmė rezoliuciją, kurios pagrindu steigiama nauja misija vieneriems metams. Misijos sudėtis: 7 000 karių, 900 civilių / policininkų. Kas pusę metų bus vertinama saugumo situacija šalyje ir personalo skaičius gali būti mažinamas. Pagrindinės misijos užduotys: taikos ir stabilumo užtikrinimas, parama tranzitinei vyriausybei, žmogaus teisių laikymosi stebėjimas ir pan.

6. UNOCI (angl. *United Nations Operation in Côte d'Ivoire*). Pradėta vykdyti 2004 m. balandžio mėn., mandatas suteiktas iki 2011 m. birželio 30 d. Dramblio Kaulo Krante 2003 m. buvo sudarytas visuotinis taikos susitarimas, 2005 m. paskelbta bendra deklaracija dėl karo veiksmų nutraukimo. Misijos uždaviniai: kontroliuoti karo veiksmų ir ginkluotų grupių judėjimų sustabdymą; identifikuoti ir registruoti rinkėjus; padėti įgyvendinti saugumo sektoriaus reformą; stebėti ginklų embargą; padėti organizuoti laisvus, skaidrius ir teisingus rinkimus. Misijos sudėtis (9 071 pareigūnas): 7 569 kariškiai, 186 kariniai stebėtojai, 1 316 policininkų, 380 užsienio civilių, 737 vietiniai civiliniai darbuotojai, 267 JT savanoriai.

7. MINUSTAH (angl. *United Nations Stabilization Mission in Haiti*). Pradėta vykdyti 2004 m. birželio mėn. Misijos uždaviniai: atkurti saugumą ir stabilią aplinką šalyje; stiprinti Haičio vyriausybės institucijas ir įstatymo viršenybės principo įgyvendinimą; ginti žmogaus teises. Misijos sudėtis (11 984 pareigūnai): 8 744 kariškiai, 3 240 policininkų, 493 užsienio civiliai, 1 215 vietinių civilinių darbuotojų, 234 JT savanoriai.

8. UNFICYP (angl. *United Nations Peacekeeping Force in Cyprus*). Pradėta vykdyti 1964 m. siekiant sustabdyti kovos veiksmus tarp Graikijos Kipro ir Turkijos Kipro bendruomenių. Kadangi Kipro problema lieka neišspręsta, JT misija tebetęsiama. Misijos uždaviniai: prižiūrėti paliaubų metu nustatytas ribas; teikti humanitarinę pagalbą; išlaikyti apsauginę zoną; prisidėti prie generalinio sekretoriaus iniciatyvų misijoje. Sudėtis (922 pareigūnai): 854 kariškiai, 68 policininkai, 37 užsienio civiliai, 113 vietinio civilinio personalo darbuotojų.

9. UNMIK (angl. *United Nations Mission in Kosovo*). Pradėta vykdyti 1999 m. JT buvo paprašyta perimti Kosovo administravimą, ir tai nuspręsta padaryti pradėdant vykdyti misiją Kosove. Misijos uždaviniai: administruoti Kosovą pereinamuoju laikotarpiu, kol bus įsteigtos demokratinės institucijos. Jų tikslas – užtikrinti taiką ir normalų gyvenimą visiems Kosovo žmonėms. Misijos sudėtis: 8 karo stebėtojai, 8 policininkai, 140 užsienio civilių, 277 vietiniai civiliniai darbuotojai, 20 JT savanorių.

10. UNDOF (angl. *United Nations Disengagement Observer Force*). Pradėta vykdyti 1974 m. Misijos tikslai: prižiūrėti paliaubas tarp Izraelio ir Sirijos; stebėti Sirijos ir Izraelio pajėgų pasitraukimą; prižiūrėti atskyrusias teritorijas pagal 1974 m. Pasitraukimo susitarimą. Dabartinė misijos sudėtis: 1 045 kariškiai, 76 kariniai stebėtojai, 41 užsienio civilis, 103 vietiniai civiliniai darbuotojai.

11. UNIFIL (angl. *United Nations Interim Force in Lebanon*). Pradėta vykdyti 1978 m. kovo mėn., mandatas galioja iki 2011 m. rugpjūčio mėn. Misijos tikslai: užtikrinti Izraelio pajėgų išvedimą iš pietų Libano; atkurti tarptautinę taiką ir saugumą; padėti Libano vyriausybei užtikrinti veiksmingą tos teritorijos valdymą. Misijos sudėtis (11 961 uniformuotas pareigūnas): 330 užsienio civilių, 657 vietiniai civiliniai pareigūnai, 50 karinių stebėtojų.

12. UNTSO (angl. *United Nations Truce Supervision Organization*). Pradėta vykdyti 1948 m. Tai – pirmoji JT taikos palaikymo operacija. Misijos tikslai: prižiūrėti 1949 m. Izraelio ir arabų paliaubų susitarimą, ugnies nutraukimą Sueco kanale ir Golano aukštumose, padėti JT misijai Libane. Misijos sudėtis: 149 kariniai stebėtojai, 89 užsienio civiliai, 127 vietiniai civiliniai darbuotojai.

13. UNMOGIP (angl. *United Nations Military Observer Group in India and Pakistan*). Pradėta vykdyti 1949 m. Pirmieji misijos dalyviai atvyko prižiūrėti Indijos ir Pakistano paliaubų dėl Kašmyro ir Džamu provincijų proceso. Konfliktui atsinaujinus, misija ir toliau vykdoma. Misijos uždaviniai: paliaubų ir įvykių prie sienos stebėjimas; operatyvus informacijos perdavimas generaliniam sekretoriui. Misijos sudėtis: 44 kariniai stebėtojai, 24 užsienio civiliai, 48 vietiniai civiliniai darbuotojai.

14. UNAMA (angl. *United Nations Assistance Mission in Afghanistan*). Pradėta vykdyti 2002 m., mandatas suteiktas iki 2011 m. kovo mėn. Misijos tikslai: taikos proceso politinių ir strateginių konsultacijų teikimas; institucionalizacija; parama Afganistano vyriausybei; žmogaus

teisių rėmimas; techninės paramos teikimas; JT humanitarinės pagalbos atkūrimo ir plėtros veiklų valdymas ir koordinacija bendradarbiaujant su šalies vyriausybe. Misijos sudėtis: 345 užsienio civiliai, 1 390 vietinių civilių darbuotojų, 13 karinių stebėtojų, 4 policininkai, 49 JT savanoriai.

15. UNISFA (angl. *United Nations Interim Security Force for Abyei*). 2011 m. birželio 27 d. JT ST priėmė rezoliuciją, kurios pagrindu įsteigė JT laikinąsias saugumo pajėgas Abyei regione, Sudane. Pajėgos stebės saugumo padėtį tarp Pietų ir Šiaurės Sudano, gins civilius ir humanitarinių organizacijų darbuotojus Abyei. Šios pajėgos buvo įsteigtos atsižvelgiant į Sudano vyriausybės ir Sudano išsilaisvinimo armijos pasiektą susitarimą Adis Abeboje, kurio pagrindu sutarta demilitarizuoti regioną ir leisti Etiopijos pajėgoms stebėti padėtį.

Šaltinis. Parengta pagal: <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/current.shtml>.